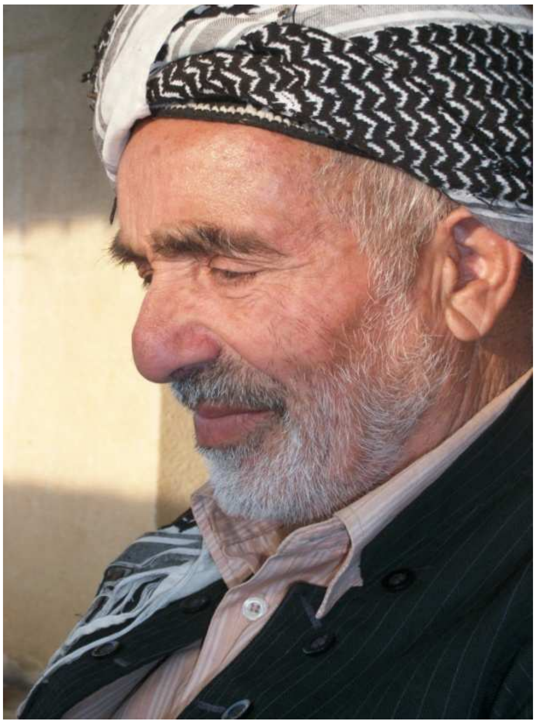

20 تشرینی یەکەم 2012

کات: 3ی عەسر – بالیسان

دیمانە: عومەر محەمەد

لە دوا نیوەڕۆیەکی درەنگ وەختدا بەرێکەوت توشی مام تەهاحەسەنی بالیسانی بووم، ئێمە لەسەر سەفەری گەڕانەوە بووین، لە بالیسانەوە بۆ سلێمانی، بەڵام بەهاتنی مام تەها بیروڕام گۆڕی وام پێباش بوو، ماوەیەک لەبەرامبەرکامێرا سۆنیەکەم ڕای بگرم و بەشێنەیی هەندێک پرسیاری دەربارەی کیمیابارانی ئەوسەروەختەی گوندی بالیسانی لێبکەم . هەرچەندە نەمن ونەمام

بالیسان :

مام تەها حەسەن :

من ناچمە یادی کیماباران چونکە ئەوحکومەتە میللەتی ناوێت، بەڵام من هەموو دەمێ لە فکریاندام هەموو کاتێ لەپێشچاومن.

تەها بەتەمای ئەوەنەبوین ئەم دیدارەی لێبکەوێتەوە، هەروەک دەیخوێننەوە بەم شێوەی خوارەوە کەوتینە قسە دەربارەی کیمیابارانی بالیسان و باروودۆخی ئێستاشیان .

ئەرک نەبێت ناوی سیانی خۆت وساڵی لەدایکبونت بڵێیت ؟

من ناوم تەها حەسەن حسێن .لەدایکبوی 1939 م .

هەرلەمنداڵیەوە لەبالیسانی دەژی ؟

من چوار پشتم هەر لەم بالیسانەی بوون، بۆخۆشم هەرلێرە لە دایکبووم، هەر دەبێ لێرەش بمرمو لێرەشم بنێژن .

بەبیری منداڵی تۆساڵانی زۆر زوو بالیسان چەند ماڵ دەبوو، خۆ ئەو کاتە ناحیێ نەبوو، گوندبوو ؟

نانا تازە بووەتە ناحیێ، بەڵام ئێرە دێیەکی گەورەو ئاوەدان بوو، سێ سەد تا چوارسەد ماڵ دەبوو.

ئەوکاتە بەچیەوە سەرقاڵ بوون ؟

وەرزێری و کشتوکاڵوئاودێری بەزۆریش بە توتنکردنەوە خەریکبووین.

واتا کەس لێرە مووچەخۆری حکومەت نەبوو؟

لێرە..؟ پۆلیس لەسلێمانیەوە دەهات تەنها حەوت دینارموچەی بوو، یەک کەس فەڕاش بوو لەم بالیسانە ئەویش خەزوری ئاغای گوندی بوو بەچواردینار، پێیان دەگوت مام عزەدین بەگ.

باشە بالەساڵی کیمیابارانەکەوە دەستپێبکەین جەنابت ساڵی 1987 لێرە دادەنیشتیت ؟

بەڵێ من لێرە بووم .

واتا کاتێ کیمابارانەکە تۆئاگات لێبوو ؟

بەڵێ

چەند فرۆکە دەبوون ؟

ئەنفالستان بۆ فرۆشتن نیە، تەنها بۆ ڕێزگرتن لە قوربانیانی جینۆسایدو کەسوکاریانە مەیکرِەو بیخوینەرەوە .

وەڵا نازانم دوو سێیەك دەبوون بەسەر شێخ وەسان و بالیساندا سوورانەوەو بۆمبابارانیانکرد.

هەردووديێیەکە لەیەك کاتدا کیمیابارن کران؟

بەڵی بەیەکجار لێیدا ساڵی 1988 یش جارێکی تر ناوچەکەی بۆمبارانکردینەوە، ئەوجارەش هەندێك پێشمەرگەوهاولاَتی لێبو، ئەوانیش خنکانوتاکە یەك کەسیان دەرنەچوون .

خزم وکەسوکاری تۆچەندیان بەکیمیاباران گیانیان لەدەستدا ؟

برام تێداچوون کوڕی ئامۆزام تێداچوون کیژی تێداچوون .

دوای ساڵی 1987 جارێکی ترئێرە ئاوەدانکرایەوە ؟

بەڵێ

لەساڵی 1988 جارێکی ترکیمیاباران کراوەنتەوە؟

بەڵی ئێرە دوجار کیمابااران کراوە حەوت کەس شەهیدبوون کەخزمی ئێمە بوون.

ناویان چی بوو ؟

(محەمەد حسین حەسەن) برای من بوو(جعفر حمد قادر) ئەویش کوری ئامۆزام بوو (ئامینە مەلا رسول) ئەوخێزانی جعفر بوو، کچێکی بەناوی (بەنان) . (سەلام حسین) ئەویش پێشمەرگەبوو لەوێ ژنێکی هەبوو بە ناوی (سەبری) بە خۆی و بەکیژەکەیەوە ڕۆی وە کوڕێکی هەبوو بەناوی (گەردۆ) ئەوە هەموو خزمی ئێمە بوون، لە 1988/7/30 کیمیایی لیدان و شەهید بوون.

براکەت ماڵ ومنداڵی هەبوو؟

بەڵێ براکەم تازە کچێکی ببوو تەمەنی دوو رۆژ بۆ سێ ڕۆژ دەبوو کەبەر کیمیایی کەوتبوو.

تەنها ئەوکچەی هەبوو؟

نەوەڵا چوار کچ و کورێکیشی هەیە.

ئێستاماون ؟ .

بەڵێ کورەکە گەورەیە، ئێستا ئاسایشە.

شەهیدانەتان بۆکردووە ؟

بەڵێ شەهیدانەی هەیە. بەلام زەوی نەدراوەتێ.

بۆ چی پێنەدراوە ؟

ئەوی واسیتەی هەبوو دراویەتێ و ئێستا لێرە خانوشی وەرگرتووە بەلاَم من واسیتەم نەبوو.

براکەت لەکوێ نێژراوە ؟

لە گۆرستانی بالیسان شاراوەتەوە پێشمەرگە ناشتویانە هەموویان پێکەوە لەوێ شاراونەتەوە من براکەم نەدیتەوە.

براکەت تەمەنی چەند بوو؟

لەدایکبووی 1947 بوو ,

باشە بەڕای تۆچی زۆرپێویستە بۆبالیسان بکرێت ؟

هەموشتێکی بلێم ؟

بەڵێ

وەلا شت کراوە لە جادەو لە بنکەی پۆلیس ولەناحیە، لۆهاولاتی ئەوەی واستەی نەبێت هیچی لۆنەکرایە ئەمن بۆخۆم سێزدەجار ماڵم بار کردیە هیچم لۆ نەکرایە، لەو ڕێکخستنەی ئێرەو لەوحکومدارانەی ئێرە بانگی ئەمن ناکەن بانگی ئەوەی دەکەن پیاوی خۆیان بێ ، پیاوی خۆیان نەبی هیچ پرسورای پێناکەن .

بەلاَم تۆ پێت وایە ئەبێ چی بکرێت، بەلاَم نەکراوە؟

بەس خانووبکرێت.

ناسراوترین کەسی خۆفرۆش کێیە لێرە یان دیارترین مستەشارکێیە؟

ئەنوەر بەگی بالیسان

ئەو پیاوە بەشداری ئەنفالی کرد؟

بەڵی ئەو رەئیس جاش بوو لە گوندەکان بەشداری کردووە.

ئێوەهەموو خەڵکی ناوچەکەداوای دادگای کردنی ئەم جۆرە کەسانە دەکەن ؟

ئێمە هەمومان ئەو داوایەمان هەیە 85٪ ی خەلکی ئەم ناوچەیە ئەو داوایەیان هەبی تەنها بەشێکی کەمی نەبێ کە هاوسۆزن لەگەڵ ئەو جۆرە کەسانەدا.

ئەو پیاوە ئێستا لێرە دادەنیشێ؟

نەخێر لە هەولێرە بەلام ملکی هەیە لێرە جار بەجار کورەکەی دێت سەردانی دەکات.

تائێستا ئێوە بەشێوەیەکی فەرمی داواتان لەبەرپرسان کردوە کەهاتبنە ئێرە یان ئیوە چوبنە دیداریان بۆدادگای کردنیان؟

هەموو سالێك بەیاننامە هەبووە لەو بەیان نامانەدا داوای بەدادگای کردنی تاوانباران کراوە.

مام تەها چەند هاورێ وهاوتەمەنی خۆت لەبالیسان کیمیاباران کراون، ئێستا لەژیاندا نەماون ؟

هەشت نۆ دە کەسێکن.

تۆچ کاتێك بیرت دەکەونەوە؟ هەر لەیادی کیمیاباراندا دێنەوە بیرت ؟

من ناچمە یادی کیمیاباران چونکە ئەوحکومەتە میللەتی ناوێت، بەلام من هەموو دەمێ لە فکریاندام هەموو کاتێ لەپێشچاومن. پێم خۆش بوو لەگەڵ براو کورە ئامۆزاکانمدا ئەمنیش نەمابام و ئەم وەزعەم نەدیتبا. من گلەیم لە یەکێتی هەیە بۆخۆم یەکێتیمە بەس گلەیی خۆم ناشارمەوە، نامەوێت مەفرەزە خاسە دوو ملیۆن موچەی بێت وکابرایەکی هاولاتی هیچ موچەی نەبێت، ئەمەش هەمووی خەتای رێکخستن و پیاو ماقوڵەکانی بالیسانە. منەتم بەکەس نیە بەس بەخوا نەبێت .

هەرگیز بیرت دەکردەوە کە کورد دەسەڵاتی هەبێت ئەو تاوانبارانە ببنەوە بەدەسەلاتداورودادگایی نەکرێت؟

نەخێر وا بیرم دەکردەوە کە کورد رزگاری بێت کوردستان دەبێتە بەهەشت و پیاو خراپ لە ناودەچێت.!!

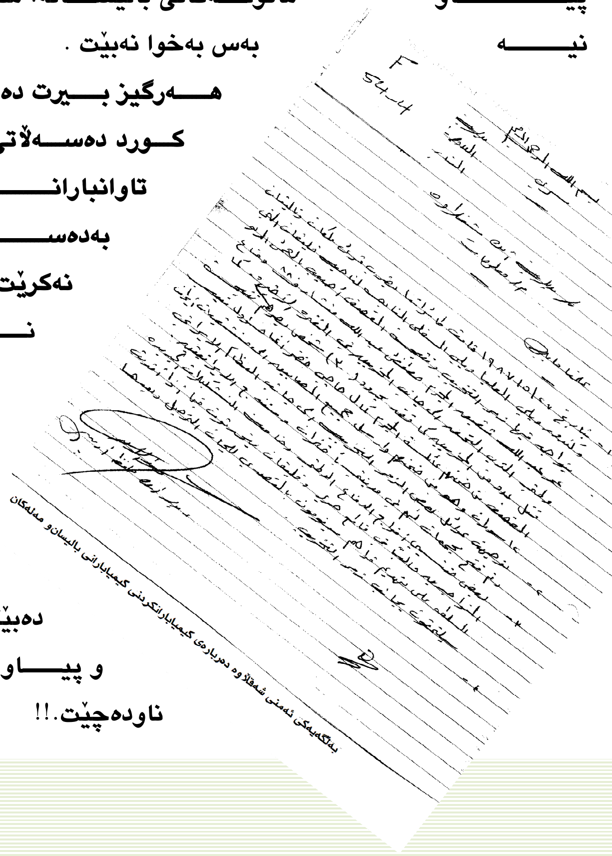

پرسیارێکی زۆر کورت ؟

ئەو شێوە بەرخودوپشکنینەی لە یادی کیمیابارانی هەڵەبجەدا بینرا، تائەندازەی لە دەستدانی قیمەم وبە هاکۆمەلایەتی و سیاسەکان رۆیشت !

باشە بەرپرسانی هەرێم بۆچی و لەسۆنگەی چیەوە لە قوربانیانی هەڵەبجەو میوانەکانی یادی گازبارانی هەلەبجە دەترسن ؟ ئایا بەراست بۆخۆیان باشتروجوانتر نیە واز لەویادانە بهێنن ؟ باشتر نیە هەر نەیەن بۆ ئەو یادانەو لێگەرین خەلك و کەسوکاریان چۆنیان پیخۆشە ئاوا یادەکانیان بکەنەوە ؟ پیموایە ئەمە زۆرتیفکرینی ناوێ ؟ مادام ترس و پاسەوان و پەلاماردان لەگۆرێ بێ نەهاتنیان باشترین چارەسە .